

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL-LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Ardu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falcha.

Mas Coll

Aquest mas actualment forma part de l'heretat de la Torre. Se sap l'espai que ocupava, perquè en el capbreu de 1791 s'especificuen amb detall les seves afrontacions: (...) *lo dit mas Coll conte des del camí de Nostra senyora del Grau fins a la vall de Mallancosa, y las terras de dit mas, a dita gleba unidas, afrontan a orient ab terras del mas Massana, fitas mediant; a mitg dia ab terra del mas Torra Sagimona, mediant lo camí que va del Grau a la vall de Mallancosa, y part amb terras del mas Oliveras de Cantacorps, fitas mediant; a ponent ab la pessa de terra de Nostra Señora del Grau, mediant un marge, y part ab terras de dit mas Oliveras; y a tremuntana ab terras del mas Massana mediant un torrent, y part ab terras del mas Homs, que posseheix Anton Moncunill (...)* Així doncs, la línia que dividia els masos Coll i Torre era el camí que anava del Grau a Manresa per la Mallencosa, passant per la Creu i per davant de la porta de la Torre.

Una particularitat d'aquest mas era que no pertanyia als Cardona com la Torre Segimona i la resta de masos del terme, sinó que estava sota el domini de la parròquia de Sant Vicenç. Segurament era una porció de les terres que havien estat donades a l'església en els seus orígens, i que aquesta havia cedit en emfiteusi als amos de la Torre. Segons el mateix capbreu: ... *los alous y delmas de dit mas Coll son de la Iglesia de Fals ...*

De la casa actualment no en queda res, però se sap amb certesa on era. A uns cinquanta metres de la Creu en direcció nord, els més vells del poble recorden haver vist les restes d'un edifici, i encara ara, en llaurar, sovint surten pedres tallades procedents dels fonaments d'una antiga construcció. Segons aquests indicis, la localització aproximada del mas estaria en el coll natural entre les Costetes i el Collet de les Forques, i en la divisòria entre les conques de la riera de Rajadell i de Fonollosa.

Siti del mas Coll

El mas certament té un origen antic, però tenia un altre nom i no hem pogut identificar-lo en la relació de masos del capbreu de 1303. El primer cop que una persona cognominada Coll apareix en els registres és el 18 de setembre de 1358. Pere deç Coll i Bernat ça Sala, pagesos de Fals, van donar a Guilleuma, vídua de Bernat Trullàs de Manresa 70 sous dels 700 que havien confessat deure-li en una acta notarial de 1350. El nom Pere serà una constant en tots els habitants del mas Coll, de manera que és impossible diferenciar les diverses generacions. Hem recollit 14 documents, datats entre 1358 i 1455, on apareix un Pere de Coll. Els més significatius són:

(1358) Pere de Coll i l'hereu Sala restitueixen a la vídua de Bernat Truyàs 620 sous dels 700 que aquest els havia deixat en comanda el febrer de 1350.

(1369) El Pere, junt amb quatre pagesos més del terme, manlleva a la vídua d'un moliner de Manresa moneda d'or valorada en 14 lliures.

(1398) Pere de Coll del mas Coll i el seu fill emancipat Ramon, habitant a Manresa, confessen que tenen en

comanda 200 sous del ferrer Guillem de Casademunt. Es comprometen a partir-se el "lucro" (benefici) honestament.

(1410) Pere de Coll compra oli a Francesc de Cases, propietari de Castellet de Bages, quedant-li a deure 6 lliures. El deute serà cancel·lat dos anys després.

(1417) El mercader Jaume Ballot reconeix que Pere de Coll, traginer de Fals, fill i hereu de Pere, li ha satisfet tot allò que el pare difunt tenia pendent per raó de bestiar en comanda.

(1444) Pere de Coll, "major de dies", pren part en una treva amb els seus fills Pere i Antoni Coll.

(1452) Capítols matrimonials entre Pere Graell de Castellgalí i Caterina, filla de Pere Coll i Margarida. Els pares fan donació del mas Graell al seu fill gran, mentre que el Pere dóna a la Margarida 25 lliures de dot, una flassada i la roba blanca habitual.

(1455) Pere Coll ven a Joan del Grau de Fals un tros dit el Camp de Sant Martí, que afronta amb honors del mas de Bernat de Grau i del mas Coll.

Finalment es va estroncar la sèrie dels Pere i el 1462 apareix Guillem Coll comprant una mula grisa pel preu de 38 florins d'or. El següent document mostra com la nissaga Coll es va extingir i el mas va passar a altres mans. L'agost de 1495, Joan Coll, prevere, beneficiat de la Seu de Manresa, hereu del domini i propietari del mas Coll de Fals,

va cedir el mas a Vicenç Sala, l'amo del mas Sala (Massana) a canvi d'un cert cens. Les afrontacions de l'heretat són poc clares, però es pot entendre el que segueix: a orient amb honors del mas Sala, amb un tros dit d'en Soler, que era de Bernat ça Vila, amb un tros dit la Coromina de la Parera, amb una vinya del Sala i amb un aragall o rasa; a ponent amb el tros d'en Soler; al nord amb el torrent del mas Perera.

Uns anys després, en una data sense determinar, el mas Coll va acabar unit a l'heretat de la Torre Sagimona, de la qual sempre més en formarà part.

Cap a mitjans del segle XVII el propietari de les heretats Torre i Coll va haver-se-les de vendre. Van passar per diverses mans i un d'aquests canvis es va produir el 1737, quan Francesc Sagristà es va vendre la finca a carta de gràcia per 1.350 lliures a Ignasi Perera, un blanquer de Manresa. Cada vegada que una terra canviava de mans, el comprador havia de satisfer un determinat percentatge del preu al senyor que en tenia el domini directe. El comprador va pagar doncs, el terç al Duc de Cardona per la part de la finca que li corresponia i al rector de Fals pel mas Coll. Al rector li van tocar 220 lliures per aquest concepte. Uns anys més tard va comprar la finca el Soler de la Plana i aquest va haver de pagar un altre cop el terç a la parròquia. Mossèn Feliu va fer festa major, perquè va percebre 446 lliures i 15 sous.